

NEMZETKÖZI SZEMLE

(Az Országos Pedagógiai Könyvtár anyaga alapján)*

Presszmann, L.: TECHNIKA ÉS ISMERETSZERZÉS. Ucsitel'szkaja Gazeta, 1968. No. 21. február 17. 2. p. A mai gyerek életében igen nagy szerepet játszik a *televízió, rádió, film, magnetofon; szabad idejüknek kb. 40 százalékát veszik igénybe (a 30-as években a gyerekek szabad idejük 7–10 százalékát fordították rádióhallgatásra, filmnézésre és többet olvastak).* A neveléstudományi kutatók feladata, hogy megállapítsák, milyen arányban eredményes a technikai segédeszközök alkalmazása az órákon, hogyan kell ezeket ésszerűen összekapcsolni a tankönyvvel, a kísérletezéssel, természetes szemléltetőeszközökkel. Az 1967/68. tanévben pl. Moszkva iskoláiban összesen 351 000 órán használtak fel technikai eszközöket. A gépek hatékonyságát csökkentik, hogy azok nem mindig korszerűek; sok iskolában nincs technikai kabinet az audiovizuális eszközök tárolására. A technikai eszközöket csak akkor alkalmazzuk sikeresen, ha azok szervesen beilleszkednek az oktatómunka rendszerébe.

Biener, K.: A GYERMEKEK ÉS SERDÜLŐK IDEGESSÉGÉNEK OKAI. Schweizerische Lehrerzeitung, 1968. No 9. 279–282. p. *A gyermekek és serdülők idegességének okai* általában a kielégítetlen mozgásigényben és a felnőttek idegességében rejlenek. A kisgyermeknél észlelhető tipikus ideges tüneteket (dühkitörésekkel kísért fokozott ingerlékenység, zsarnoki dac, labilis pulzus, sápadtság és vérszegénység, hideg végtagok, kezdődő dadogás stb.) nagyrészt a helytelen családi nevelés, az eltorzult napi életritmus (késői lefekvés, kevés friss levegő, nyugtalan családi légkör) okozza. Az iskoláskorú gyermekek és serdülők idegességében is a helytelen napirend (a szülők kapkodó, ideges életmódjának hatása, rendszertelen étkezés és egészségtelen táplálkozás, kevés alvás és mozgás), az iskolai túlterhelés (túl sok házi feladat, éjszakai tanulás, kevés és rendszertelen iskolai óráközi szünet, esetenként megerőltető házimunka), a rendetlen étkezés, levegőtlen helyiségek, zaj, serdülőkori lelki zavarok játsszák a fő szerepet. Mindezen jelenségek megszüntethetők, illetve elkerülhetők, ha az iskola és a család helyesen szervezi meg a gyermek életrendjét, időbeosztását és kielégíti az egészséges mozgásigényt.

Cerghit, J.: AZ AUDIOVIZUÁLIS ESZKÖZÖK ALKALMAZÁSA A TANÓRÁKON. Revista de Pedagogie, 1968. No 4. 14–22. p. *Az audiovizuális eszközök az óra bármely szakaszába beilleszthetők.* Nincs olyan tantárgy, amelynél ne alkalmazhatnánk őket. A tanórát élénkebbé, vonzóbbá, tartalmában gazdagabbá és hatékonyabbá teszik. Ha a tanár kellő helyen és időben alkalmazza az audiovizuális eszközöket, akkor ösztönzést adhat tanítványainak a cselekvésre, az aktív részvételre, az alkotásra; megkönnyíti a megfigyelést; megnyitja az utat a valóság alapos megértéséhez, és olyan érzelmi hatást vált ki, amely többnyire hiányzik a megszokott tan-

* A fordításokat a budapesti pedagógusok személyesen, a vidékiek pedig könyvtári kölcsönzés formájában igényelhetik az Országos Pedagógiai Könyvtártól. (Budapest V., Honvéd u. 19.)

órákból. Nagy körültekintéssel kell meghatározni az audiovizuális eszközök alkalmazásának helyét és idejét; nem lehet általános, minden tanóra érvényes receptet adni; a tanárnak kell alaposan megfontolnia, hogy a tanóra melyik mozzanatába kapcsolhatók be az audiovizuális eszközök a legjobb eredménnyel. Bár az audiovizuális módszerek sok értékes elemmel gazdagítják a didaktikai munkát, mégsem helyettesítheti teljesen a hagyományos oktatási módszereket, és csak azokkal együtt alkalmazva lehetnek sikeresek.

Muszynsky, H.: A SZOCIALISTA NEVELÉS MÓDSZEREI; Jugendforschung, 1967. No 3—4. 83—94. p. A *nevelő tevékenység* arra irányul, hogy céltudatosan létrehozott szituációkban irányítsa a növendékek aktivitását, serkentsen bizonyos magatartásmódokat, szintívebbé tegye, vagy korigálja őket. E célt szolgálják a *pedagógiai hatás módszerei és technikai eljárásai*. Minden magatartási aktus meghatározott motívumokból származik; minden olyan eredmény, amely a motívum kielégülésével jár, jutalmazásnak minősíthető, ellenkező esetben büntetésről beszélhetünk. A körülményeknek két olyan alaptípusa van, amikor számolhatunk a növendékek magatartásváltozásának a valószínűségével: ha a jutalmazások száma csökken, illetve ha a büntetések száma növekszik. Ezért nevelési módszeren mindazokat az eljárásokat értjük, amelyek révén a növendék magatartását, (aktivitását) a jutalmazások és büntetések meghatározott rendszerével az adott szituációkban befolyásoljuk. A nevelési módszerek (melyeken a szerző a társadalmi-erkölcsi nevelés módszereit érti), három fő csoportra oszthatók: 1. a személyes ráhatás módszerei, 2. a szituatív hatás módszerei, 3. a nevelési miliő megszervezésének módszerei. A szerző mindegyik fő módszer-csoporton belül megjelöli az oda sorolható konkrét módszereket, eljárásokat. 1. A személyes ráhatás a nevelő közvetlen, személyes befolyásának mechanizmusán nyugszik, s alkalmazkodása során a következő formákat öltheti: szuggesztív, meggyőzés, személyes példamutatás, helyeslés és helytelenítés, önnevelésre készítés. 2. A nevelő meghatározott eljárásai nemcsak a növendékhez fűződő kapcsolatait módosítják, hanem az utóbbi objektív helyzetét is. Ha a nevelő személyes ráhatásába belejátszik tekintélye is, akkor a nevelői hatalom alkalmazásáról beszélünk. E szituációból az alábbi módszerek erednek: dicséret, büntetés, utasítás, a növendékek tapasztalatainak megszervezése, a viselkedés következményeinek anticipációja, társadalmi funkciók és megbízások adása, gyakorlás. 3. A növendék társadalmi környezetének megszervezésében a közösség játssza a legfőbb szerepet. A jól szervezett, vonzó kollektíva hatékonyan befolyásolhatja a növendék meggyőződéseit és attitűdjeit, s ezáltal kiterjesztheti nevelőhatását azokra a csoportokra is, amelyekben a gyerek az iskolán kívüli életében mozog. A társadalmi-erkölcsi nevelés hatékonysága feltételezi a módszerek egész rendszerének integrált alkalmazását és a konkrét szituációkhoz igazítását.

TÖRTÉNELEMOKTATÁSI KONFERENCIA UTRECHTBEN. Erziehung und Unterricht, 1968. No 6. 406. p. Utrechtben 1967 októberében a *jelenkori történelem népiskolai oktatásáról* tárgyalt nemzetközi konferencia az NSZK, Belgium, Franciaország, Luxemburg, Hollandia, Svájc és Ausztria küldötteinek részvételével. A képviselt országok történelem tanárai egyöntetűen kifogásolták, hogy a jelenkori történelem kevés helyet kap a tananyagban és a történelem tankönyvekben. A történelem-oktatás helyzete az egyes országokban: *Belgium:* Még nem jelentek meg az új tantervek, amelyekben előtérbe kerülnek a kultúrtörténet elemei. *Svájc:* A történelem-oktatás a 4. osztályban kezdődik (környezetismeret); 5. oszt.: képek a történelemből; 6. oszt.: svájci történelem Tell Vilmostól a XVI. századig (államszövetség); 7. és 8. oszt.: kronológikus történelem az egyiptomiaktól a jelenkorig (társadalmi és gazdasági szempontok figyelembevételével). *Német Szövetségi Köztársaság:* A 4. osztályig

környezetismeret, az 5. osztálytól példafeltáró jellegű rendszeres történelemoktatás. *Franciaország*: Még az 1923-ban és 1938-ban kiadott elavult tantervek vannak érvényben. A tantárgy neve „Franciaország története”, a tananyag 3 koncentrikus körben a nemzeti történelem az őskortól napjainkig. *Luxemburg*: Nagy az eltérés a tanterv és az iskolai gyakorlat között. Tankönyv nincs, a pedagógus saját belátása szerint választja ki a tananyagot; 5. oszt.: hazai történelem; 6. oszt.: a nemzeti függetlenség elvesztése, 1443; 7. oszt.: idegen uralom (1443–1639); 8. oszt.: 1639-től a jelenkorig; 9. történelmi szemelvények az őstörténettől napjainkig. Az osztrák küldött az 1963. évi tanterv felépítéséről számolt be.

Levin, M. I.: A KATONÁS ROMANTIKA ÉS A HADIJÁTÉK ELEMELI A TORTÉNELEMTANÍTÁSBAN. Prepodavanie Isztorii v Skole, 1968. No 1. 45–54. p. A cikkíró igyekszik közelebb vinni tanítványaihoz a *hadtörténet eseményeit*, a dokumentumok és a szakirodalom vizsgálata alapján. A kulikovói csatával kapcsolatban pl. két tanuló hadtudományi szempontból értékeli Dmitrij Donszkoj taktikáját. Egy XVIII. századi kegyetlen földesúr meggyilkolását feldolgozva a szomszéd falvak lakói nevében készítenek tervet a letartóztatott falusiak kiszabadítására, majd vádiratot fogalmaznak a megölt földesúr ellen. A leányok elsősorban a történelmi személyek jellemzését, valamint a stilisztikai színezetű feladatokat (csata leírása népregei stílusban) szeretik. Több napos túra során a Honvédő Háború egyes szituációit idézi fel a helyszínen az osztály.

Grant, N.: ANGOL RIPORT KÉT LENGYEL KÍSÉRLETI ISKOLÁRÓL. The Times Educational Supplement, 1968. No 2754 684. p. Két lengyel kísérleti általános iskolában szerzett tapasztalatairól számol be egy angol riporter. Az Országos Pedagógiai Intézet 44 kísérleti iskolája közül az egyik a bikowski, 280 tanulólétszámú nyolcosztályos falusi iskola. Ebben az iskolában az oktatás az Intézet kísérleti programja alapján, korszerű módszerekkel történik (pl. orosz nyelvoktatás 4 tagú csoportokban), és a tanulmányi eredmények jobbakként, mint a kontroll iskolában. A varsói 22 osztályos „Zámenhof” bázisiskola tágasabb és felszerelése modernebb (3 tv-készülék, magnokészülékek, lemezjátszók zenei és nyelvoktatási lemezekkel 8000 kötetes könyvtár). A padosorokat nem rögzített asztalok helyettesítik, a differenciált oktatás kabinetrendszerben történik. Az új oktatási módszerek bevezetése óta az osztályismétlők aránya 15%-ról 3%-ra csökkent, de az Intézet szerint még nem megbízhatók az értékelési módszerek.

Sztrezikozin, V.: AZ ISMERETEK ELSAJÁTÍTÁSÁNAK SZÍNVONALA. Narodnoe Obrazovanie, 1968. No 7. 42–48. p. A fordítás száma: D 19 143. Az ismeretek elsajátításának színvonalát nem mutatja megbízhatóan a tanév folyamán szerzett felmérések átlaga. Az ismeretelsajátítás színvonalának meghatározói:

1. *Tudatosság*: az ismerős tények értelmezése, önálló következtetések levonása. A tanulók ismeretei ezzel szemben sokszor formálisak; csak leírják, felsorolják a tényeket, de nem látják összefüggéseiket, vagy lemondják a szabályt, de nem látják mögötte a valóság jelenségeit.

2. *Rendszeresség*: A tudásnak át kell fognia az összefüggések egész rendszerét. Ezt csak a tananyag feldolgozásának folyamatossága biztosíthatja, vagyis az, ha az új anyag tárgyalása az előzőleg szerzett ismeretekre épül, előkészítő ismétlés segítségével.

3. *Szilárdság*: A tanuló csak szilárd ismereteket alkalmazhat rugalmasan tanulmányi és gyakorlati tevékenységében. Ezen a téren haladásról tanúskodnak az érettségi és főiskolai felvételi vizsgák. Sok bajt okoz még ma is, hogy egyes tanárok mechanikus gyakorlással akarják biztosítani — céltudatos, változatos tevékenység helyett —

az elsődleges bevésést; az új anyagrészre való áttérés előtt nem győződnek meg arról, hogy mindenki elsajátította-e az előző fejezet anyagát: nem előzik meg idejében az ismétléssel a felejtést, nem kapcsolják logikusan a megfelelő új anyagrész tárgyalásához az ismétlést.

4. *Hatékony*ság az ismeretek különböző helyzetekben való alkalmazhatóságára: a tanuló képes régi ismeretei alapján újakat elsajátítani (az iskola elvégzése után is); önállóan tudja felhasználni ismereteit gyakorlati feladatok megoldására, valamint értékítéletek alkotására. Az ismeretek gyakorlati alkalmazásának fontos területe a laboratóriumi munka, de ezt sok iskolában elhanyagolják. Az ismeretek hatékonyságát jellemzi a tanulók készségeinek és jártasságainak színvonala is; az iskola jelenleg inkább csak a készségeket fejleszti, de nem neveli eredményesen arra a tanulókat, hogy jártasságokra tegyenek szert, vagyis általánosított, a változó körülményekhez alkalmazkodó formában sajátítsák el a feladatok megoldására szolgáló eljárásokat, igazolni tudják az alkalmazott eljárás helyességét.

Miklósvári Sándor

